

Nr 120.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1934 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1934/1935 jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

Uti den till riksdagen avlätna, den 3 januari 1934 dagtecknade propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1934/1935 har Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen under rubrik »Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor; 6. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl.» fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

dels godkänna de av departementschefen förordade grunderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1934/1935,

dels ock besluta,

att dyrtidstillägg åt befattningshavare och pensionärer vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, domänverket och statens reproduktionsanstalt eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar samt dyrtidstillägg åt befattningshavare vid bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, stuteriväsendet ävensom patent- och registreringsverket, försäkringsinspektionen, flottans pensionskassa och statens pensionsanstalt skola utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas, så ock att dyrtidstillägg åt befattningshavare vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsens väg-, bro- och vägtrafikinspektion samt vid vägorganisationen i länen skola utgå av statens automobilskattemedelsfond,

samt att, där arbetslönerna vid försvarsväsendets verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar äro uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skola bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag.

I enlighet med grunderna för kamrarnas remiss av statsverkspropositionen behandlar utskottet denna framställning med undantag av de delar, som beröra befattningshavare under jordbruksdepartementet samt pensionsstaterna.

Vidare har Kungl. Maj:t i förutnämnda, den 3 januari 1934 dagtecknade proposition (nr 1) under de huvudtitlar, vilka äro föremål för statsutskottets behandling, föreslagit riksdagen att till bestridande av kostnader för dyrtidstillägg för budgetåret 1934/1935 såsom extra förslagsanslag anvisa

under andra huvudtiteln	kronor	950,000	
» tredje »		135,000	
» fjärde »			
departementet	kronor	25,000	
lantförsvaret	»	2,700,000	
sjöförsvaret	»	1,000,000	
flygvapnet	»	95,000	
			» 3,820,000
» femte huvudtiteln			» 3,300,000
» sjätte »			» 105,000
» sjunde »			» 1,650,000
» åttonde »			» 5,350,000
» tionde »			» 520,000.

I anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag hava inom riksdagen väckts följande motioner, nämligen

dels en inom första kammaren av herr *J. Pålsson* väckt motion, nr 27, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta att dyrtidstillägg icke utgår åt någon efter den 1 januari 1934 i statens tjänst tillsatt extra eller ordinarie befattningshavare samt ej heller åt i statsrådsprotokollet omnämnda tjänsteinnehavare, som efter denna dag befordras till högre lönegrad nya ålderstillägg, pension eller dylikt;

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 90, inom första kammaren av herr *I. Pauli* m. fl. och den andra, nr 161, inom andra kammaren av herr *I. Sefve*, i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att dyrtidstillägget till ordinarie befattningshavare vid de allmänna läroverken för månad under kommande budgetår måtte beräknas på en tolvtedel av årslönen;

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 198, inom första kammaren av herr *J. Johansson* i Friggeråker och den andra, nr 165, inom andra kammaren av herr *G. Johanson* i Hallagården, i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i gällande bestämmelser angående dyrtidstillägg till befattningshavare i statens tjänst, att befattningshavare å indragningsstat med oreglerad avlöning, som åtnjuter pensionsförhöjning, i dyrtidstilläggshänseende behandlas efter samma grunder som personal med reglerad lön;

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 199, inom första kammaren av herr *J. Johansson* i Friggeråker och den andra, nr 166, inom andra kammaren av herr *G. Johanson* i Hallagården m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i gällande bestämmel-

ser om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, att varken procentuellt dyrtidstillägg eller barntillägg utgå å sådan arvodestjänst, som icke är avsedd att utgöra innehavarens huvudsakliga verksamhet;

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 272, inom första kammaren av herr *A. Henriksson* m. fl. och den andra, nr 394, inom andra kammaren av herr *A. Hansson* i Rubbestad m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta om sådan ändring i de av Kungl. Maj:t föreslagna grunderna för dyrtidstilläggens utgående att dyrtidstillägg å nyreglerad avlöning helt slopas, samt att å oreglerad avlöning procenttalet för dyrtidstillägget utgår med en tredjedel av talet för levnadskostnadsökningen enligt socialstyrelsens index;

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 273, inom första kammaren av herr *E. B. Andersson* i Fältenborg m. fl. och den andra, nr 389, inom andra kammaren av herr *A. Hilding* m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i vad i statsverkspropositionen under Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor, punkt 6, Dyrtidstillägg till befattningshavare i statens tjänst m. fl. föreslagits, att dyrtidstilläggen under budgetåret 1934/1935 skola beräknas efter hälften av det tal, som enligt nu gällande beräkningsgrunder överstiger ett indextal av 136;

dels en inom andra kammaren av herr *E. Bengtsson* i Kullen väckt motion, nr 180, däri hemställts, det riksdagen måtte besluta om sådan ändring i de av Kungl. Maj:t föreslagna grunderna för dyrtidstilläggens utgående, att å s. k. nyreglerad avlöning dyrtidstilläggen helt slopas; att å s. k. oreglerad avlöning procenttalet för dyrtidstillägget utgår med $\frac{1}{3}$ av talet för levnadskostnadsökningen enligt socialstyrelsens index, varvid procenttalet i förekommande fall jämnas till närmast lägre hela tal, dock med den begränsningen, att det maximibelopp, å vilket dyrtidstillägg må utgå, fastställs till 400 kronor per månad; att beträffande tjänstepensioner och familjepensioner det dyrtidstillägg, som skall utgå, sänkes i relation till den sänkning och maximering, som ovan föreslagits för s. k. icke reglerad avlöning;

dels ock en inom andra kammaren av herr *P. M. Olsson* i Blädinge väckt motion, nr 477, däri hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga, att det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning i vad mån statstjänstemännens löner lämpligen må till större eller mindre del kunna beräknas utgå efter gällande priser å jordbrukets viktigare livsmedel och efter verkställd utredning för riksdagen framlägga det förslag vartill utredningen kunnat föranleda; samt att nuvarande dyrtidstillägg såsom lönefyllnad till statens tjänstemän och befattningshavare avvecklas.

Med stöd av § 46 riksdagsordningen har utskottet infordrat utlåtanden *dels* av statskontoret och skolöverstyrelsen över motionerna I: 90 och II: 161, *dels ock* av statskontoret över motionerna I: 198 och II: 165.

Enligt de av 1923 och 1925 års riksdagar antagna grunderna utgå dyrtidstilläggen med vissa procent å månadslönen. Beträffande befattningshavare med oreglerad avlöning är procenttalet för dyrtidstillägget lika med hälften av talet för levnadskostnadsökningen enligt socialstyrelsens index, därvid procenttalet i förekommande fall avjämnas till närmast lägre hela tal. För befattningshavare med nyreglerad avlöning utgår dyrtidstillägget efter ett 18 enheter lägre procenttal. Förhöjning av dyrtidstillägget på grund av försörjningsplikt gent emot barn under 16 års ålder tillkommer befattningshavare vid oreglerade verk med 5 kronor och vid reglerade verk med 4 kronor för månad och barn. För befattningshavare under 25 år och utan försörjningsplikt, som nu nämnts, nedsättes dyrtidstillägget med en tiondel. Vid levnadskostnadsindex av 155 eller 154 — det indextal varmed departementschefen räknat för nästkommande budgetår — blir procenttalet för dyrtidstillägget enligt dessa regler 27 vid oreglerade verk och $(27 - 18 =) 9$ vid nyreglerade verk. Vid nuvarande levnadskostnadsindex av 153 (= 152) utgår dyrtidstillägget med 26, respektive 8 procent.

1931 års riksdag beslöt beträffande dyrtidstillägg under budgetåret 1931/1932, att, om gällande levnadskostnadsindex under sagda budgetår nedginge under siffran 160, dyrtidstillägg likväl skulle beräknas efter sistnämnda siffra.

För budgetåret 1932/1933 gällde på grund av 1932 års riksdags beslut, att dyrtidstilläggen skulle utgå efter ett fast indextal av 156. Därjämte stadgades en avvikelse beträffande de maximibelopp för månad, å vilka enligt 1923 års grunder dyrtidstillägg må utgå. Ifrågavarande maximibelopp fastställdes för nyreglerad avlöning till 700 kronor i månaden (i stället för 800 kronor) och för oreglerad avlöning till 600 kronor i månaden (i stället för 650 kronor).

Det vid 1933 års riksdag fattade beslutet om dyrtidstillägg under budgetåret 1933/1934 innebar väsentligen en återgång till förut gällande grunder för dyrtidstilläggens fastställande. Dyrtidstilläggen skola alltså under detta budgetår utgå efter en kvartalsvis rörlig index och i övrigt i huvudsak enligt de vid 1923 och 1925 års riksdagar fastställda grunderna, dock med den avvikelsen, att, i vad avser bestämmande av viss maximigräns för dyrtidstilläggen, de grunder, som härutinnan fastställts av 1932 års riksdag, skola oförändrade tillämpas under budgetåret 1933/1934.

Departementschefen, som icke ansett sig böra föreslå någon ändring i de för löpande budgetår gällande grunderna för dyrtidstilläggen, har förordat, att dyrtidstilläggen bestämmas att jämväl för budgetåret 1934/1935 utgå enligt vid 1923 och 1925 års riksdagar antagna allmänna grunder samt att de för innevarande budgetår gällande maximeringsföreskrifterna vinna fortsatt tillämpning under nästa budgetår. Till grund för beräklandet av anslagen för dyrtidstillägg har lagts ett indextal av 154.

Verkställda beräkningar rörande kostnaderna för dyrtidstillägg enligt de sålunda föreslagna grunderna utvisa, att dessa kostnader belöpa sig till 15.9 miljoner kronor för befattningshavare och pensionärer vid affärsverken samt till 42.0 miljoner kronor för övriga till dyrtidstillägg berättigade. De sålunda beräknade kostnaderna fördela sig på följande sätt:

	Milj. kr	
Dyrtidstillägg vid affärsverken	15.9	
Dyrtidstillägg i övrigt:		Milj. kr.
1. Allmänna anslagen till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst å huvudtitlarna II—X	16.6	
2. Statsunderstödda undervisningsanstalter	17.4	
3. Övriga dyrtidstillägg å huvudtitlarna II—X	0.5	
4. F. d. befattningshavare samt änkor och barn m. fl.	6.5	
5. Pensionerade båtsmän m. fl.	1.0	42.0
	Summa	57.9

Vid beräkningen av anslaget för dyrtidstillägg vid statsunderstödda undervisningsanstalter har hänsyn tagits till den tillfälliga utgiftsminskning för nästa budgetår, som uppkommer vid den av riksdagen numera godkända omläggningen av redovisningsåret för vissa statsbidragsberäkningar m. m. vid folkundervisningen.

Utskottet har funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, att dyrtidstilläggen under nästkommande budgetår bestämmas utgå efter samma grunder, som gälla för innevarande budgetår. Med denna ståndpunkt kan utskottet alltså icke biträda de i väckta motioner framförda förslagen om ändring i de allmänna grunderna för dyrtidstilläggens utgående.

I herrar Paulis m. fl. och Sefves motioner I:90 och II:161 har föreslagits, att dyrtidstillägget för befattningshavare vid de allmänna läroverken skulle beräknas på en tolfedel av årslönen. I likhet med vad statskontoret och skolöverstyrelsen i sina över motionerna avgivna yttranden framhållit anser utskottet, att åtgärder böra vidtagas i syfte att undanröja de olägenheter, som uppkomma därigenom, att befattningshavares avlöning utbetalas med olika belopp olika delar av året. Då en i ämnet verkställd utredning är beroende på Kungl. Maj:ts prövning, förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t föranstaltar om de anordningar, som befinnas lämpliga för vinnande av nämnda syfte.

I sitt yttrande över herrar Johanssons i Friggeråker och Johansons i Hallagården motioner I:198 och II:165 har statskontoret tillstyrkt genomförandet från och med nästkommande budgetår av motionärernas i besparingssyfte framkomna förslag, att befattningshavare å indragningsstat med oreglerad avlöning, som åtnjuter pensionsförhöjning, i dyrtidstilläggshänseende behandlas efter samma grunder, som befattningshavare å indragningsstat med reglerad lön. Utskottet anser förslaget för-

Utskottet.

tjänt av beaktande och förväntar, att åtgärder i denna riktning vidtagas av Kungl. Maj:t.

Det av herrar Johansson i Friggeråker och Johanson i Hallagården m. fl. i motionerna I: 199 och II: 166 ifrågasatta borttagandet av procentuellt dyrtidstillägg och barntillägg å sådan arvodestjänst, som icke är avsedd att utgöra innehavarens huvudsakliga verksamhet, ansluter sig till ett av riksdagens år 1933 församlade revisorer i denna fråga gjort uttalande. I sitt yttrande i anledning av revisorernas uttalande har statskontoret med hänsyn till den bristande enhetlighet, som vore rådande på detta område, ej ansett det lämpligen låta sig göra att utan vidare i större eller mindre utsträckning avskaffa för närvarande utgående dyrtidstillägg, utan funnit, att åtgärder i denna riktning borde föregås av en närmare utredning i ämnet. Hela frågan om nu förekommande arvodsbelopp och om dyrtidstillägg å dem borde underkastas en ingående granskning i syfte att, i den mån så låte sig göra, få arvoden bestämda efter mera enhetliga grunder, än vad nu vore fallet, och i samband därmed i möjligaste mån avveckla systemet med dyrtidstillägg å arvoden. Utskottet har funnit förevarande spörsmål förtjänt av vidare övervägande genom Kungl. Maj:ts försorg.

Beträffande herr Olssons i Blädinge motion II: 477 om beräkning av statstjänstemännens avlöning på grundval av priserna å jordbrukets viktigaste produkter vill utskottet endast erinra, att ett vid 1933 års riksdag framställt liknande yrkande ej vann riksdagens bifall. Under framhållande därjämte att en av samme motionär vid innevarande riksdag väckt motion om årliga utredningar rörande produktionskostnaderna för de viktigaste livsmedlen ej föranlett någon riksdagens åtgärd, får utskottet avstyrka motionen.

Vid beräkningen av anslag till dyrtidstillägg för nästkommande budgetår har utskottet ej funnit anledning frångå det av Kungl. Maj:t till utgångspunkt tagna medelindexet 154. Utskottet tillstyrker alltså Kungl. Maj:ts förslag även i vad detsamma avser anslagsbeloppen.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må

a) beträffande befattningshavare, hörande under andra—åttonde samt tionde huvudtitlarna ävensom allmänna indragningsstaten, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt med avslag å motionerna I: 27 av herr Pålsson, I: 272 av herr Henriksson m. fl. och II: 394 av herr Hansson i Rubbestad m. fl., I: 273 av herr Andersson i Fältenborg m. fl. och II: 389 av herr Hilding m. fl. samt II: 180 av herr Bengtsson i Kullen, godkänna de av departementschefen i stats-

rådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1934 förordade grunderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1934/1935;

b) för budgetåret 1934/1935 såsom extra förslagsanslag anvisa till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst

under andra huvudtiteln	kronor	950,000
» tredje »	»	135,000
» fjärde » försvarsdepar- tementet	»	25,000
» » » lantförsvaret »	»	2,700,000
» » » sjöförsvaret....	»	1,000,000
» » » flygvapnet	»	95,000
» femte »	»	3,300,000
» sjätte »	»	105,000
» sjunde »	»	1,650,000
» åttonde »	»	5,350,000
» tionde »	»	520,000;

c) besluta,

ej mindre att dyrtidstillägg åt befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk eller vid av nämnda verk övertagna företag eller inrättningar samt dyrtidstillägg åt befattningshavare vid bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen ävensom patent och registreringsverket och försäkringsinspektionen skola utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas, så ock att dyrtidstillägg åt befattningshavare vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsens väg-, bro- och vägtrafikinspektionen samt vid vägorganisationen i länen skola utgå av statens automobilskattemedelsfond,

än även att, där arbetslönerna vid försvarsväsendets verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar äro uppdelade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för dyrtidstilläggen skola bestridas från vederbörande underhålls- eller anskaffningsanslag.

II. att herrar Paulis m. fl. och Sefves motioner I: 90 och II: 161 må anses besvarade med vad utskottet ovan anfört;

III. att herrar Johanssons i Friggeråker och Johanssons i Hallagården motioner I:198 och II:165 må anses besvarade med vad utskottet ovan anført;

IV. att herrar Johanssons i Friggeråker och Johanssons i Hallagården m. fl. motioner I:199 och II:166 må anses besvarade med vad utskottet ovan anført;

V. att herr Olssons i Blädinge motion II:477 ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 maj 1934.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hamrin*, *Lindblad*, *Svensson* i Kompersmåla, *Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson*, *Bagge*, *Asplund*, *Walles*, friherre *Lagerfelt*, *Alexander Nilsson*, *Nylander* och *Jonsson* i Lycksele; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Holmgren*, *Jansson*, *Strindlund*, *Törnkvist* i Karlskrona, *Jeppsson*, *Andersson* i Hör, *Persson* i Falla, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Högström* och *Olsson* i Staxäng.

Reservationer

dels av herrar *Alexander Nilsson*, *Strindlund* och *Svensson* i Grönvik, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Genom senaste årens starkt framträdande och särskilt bland jordbruksbefolkningen kännbara depression har landets ekonomiska bärkraft avsevärt försvagats. Samtidigt med att skattekällorna minskats, ställas alltså de största anspråk på såväl stat som kommuner, då det gäller att lindra nöd och arbetslöshet. Att kunna begränsa utgifterna för det allmänna måste mer än eljest framstå som en tvingande nödvändighet, något som ej heller statens befattningshavare lära undgå att helt beröras av. I ekonomiskt hänseende äro dessa alltså jämförelsevis gynnsamt ställda, och deras förmåga att bära en inkomstminskning måste anses betydligt större än många andra befolkningsgruppers.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle dyrtidstilläggsgrunderna bibehållas oförändrade för budgetåret 1934/1935; dyrtidstilläggen skulle alltså alltså jämt utgå efter en kvartalsvis rörlig index, varvid för nästkommande budgetår räknats med ett indextal av 154. Utskottet, som emellertid funnit en minskning av statens löneutgifter oundviklig, anser sig böra föreslå, att dyrtidstilläggen för nästkommande budgetår bestämmas att utgå efter fast, för hela budgetåret gällande indextal av 144. Detta innebär att dyrtidstilläggen komma att utgå med 22, respektive 4 procent i stället för som nu med 26, respektive 8 procent. Den budgetära besparing, som härigenom skulle uppnås i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag, kan uppskattas till cirka 20 miljoner kronor; medan Kungl. Maj:t räknat med en total utgiftssumma av 57.9 miljoner kronor, skulle densamma vid bifall till utskottets förslag kunna begränsas till 38.5 miljoner kronor, på sätt framgår av följande tabell.

Kostnaderna för dyrtidstilläggen vid index 144.

	Milj. kr.
Dyrtidstillägg vid affärsverken	8.5
Dyrtidstillägg i övrigt:	
1. Allmänna anslagen till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst å huvudtitlarna II—X	10.2
2. Statsunderstödda undervisningsanstalter	14.4
3. Övriga dyrtidstillägg å huvudtitlarna II—X	0.4
4. F. d. befattningshavare samt änkor och barn m. fl.	4.0
5. Pensionerade båtsmän m. fl.	1.0
	30.0
Summa	38.5

Utskottet, som alltså beaktat de i ett flertal motioner framförda kraven på en allmän reduktion av dyrtidstilläggen, får med avseende å vissa andra motionsvis framkomna detaljönskemål anföra följande.

I herrar Paulis m. fl. — — — utskottet avstyrka motionen.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må

a) beträffande befattningshavare, hörande under andra—åttonde samt tionde huvudtitlarna ävensom allmänna indragningsstaten, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt motionerna I: 27 av herr Pålsson, I: 272 av herr Henriksson m. fl. och II: 394 av herr Hansson i Rubbestad m. fl., I: 273 av herr Andersson i Fältenborg m. fl. och II: 389 av herr Hilding m. fl. samt II: 180 av herr Bengtsson i Kullen, besluta, att dyrtidstilläggen åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1934/1935 skola

utgå efter ett fast indextal av 144 samt i övrigt enligt de av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1934 förordade grunderna;

b) för budgetåret 1934/1935 såsom extra förslagsanslag anvisa till *dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst*

under andra huvudtiteln	kronor	500,000
» tredje »	»	60,000
» fjärde » försvarsdepartementet	»	11,000
» » » lantförsvaret »	»	1,200,000
» » » sjöförsvaret....	»	500,000
» » » flygvapnet	»	45,000
» femte »	»	1,900,000
» sjätte »	»	50,000
» sjunde »	»	750,000
» åttonde »	»	4,450,000
» tionde »	»	270,000

c) — — — —

II. — — — —

III. — — — —

IV. — — — —

V. — — — —»;

dels av herrar *Hamrin, Jonsson* i Lycksele och *Jeppsson*;

dels ock av herrar *Svensson* i Kompersmåla, *Persson* i Falla och *Olsson* i Staxäng.